

**SECRETUL DE STAT ÎN LEGEA PENALĂ ȘI EXTRAPENALĂ A
ROMÂNIEI ȘI A REPUBLICII MOLDOVA**
**TOP SECRET OF THE STATE INFORMATION IN THE REALM OF
ROMANIAN AND MOLDAVIAN PENAL AND EXTRA-PENAL
LEGISLATION**

COSTICĂ MOȚOC,
doctorand
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

This scientific study is dedicated to a research of the top secret of the state as an independent form of the service secret information in the realm of Romanian and Moldavian penal and extra-penal legislation. At the same time, in order to ensure the reasonableness of research the author has performed an analysis of contemporary doctrine in the sphere of Substantive Criminal Law and Informational Law. As a result, there have been formulated several conclusions deemed to clarify the legal nature service and top secrets of the State.

Keywords: *information; informational security; protection of information; secret regime of information; service secret; top secret of the state.*

Securitatea națională este considerată ca fiind prioritatea fiecărui stat, iar obiectul acesteia, dacă acceptăm ideea că securitatea națională reprezintă o știință, poate fi explicat și înțeles pe trei paliere: statal (granițe, teritoriu, suveranitate), colectiv (cultură, ideologie, religie, tradiții) și palierul individual (sănătate, supraviețuire, bunăstare) (Păun D.-L., 2017, p.7).

Securitatea umană, cuprinzând și sănătatea populației s-a remarcat ca o școală a gândirii despre practica securității internaționale. Securitatea umană (socială, societală) se constituie într-o alternativă la conceptul tradițional de securitate. Astăzi sunt dezbateri asupra faptului că elementul de referință în ceea ce privește securitatea este individul. De aici apare ideea că practica statală ar trebui să se concentreze mai mult asupra securității individului decât pe securitatea granițelor.

Anterior în România a fost preferată sintagma „**siguranță națională**”, termen neutilizat în legislațiile țărilor europene democratice. „**Siguranța națională**” este definită, în art.1 din Legea nr.51/1991 privind siguranța națională a României, ca fiind „*starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului național român, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor potrivit principiilor și normelor democratice stabilite prin Constituție*” (Lucinescu I.-C. 2017, p.3-12).

Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate definește **securitatea națională** drept „starea națiunii, a comunităților sociale, a cetățenilor și a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru și stabilitate socio-politică, exprimată prin ordinea de drept și asigurată prin acțiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informațională și de altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestarea deplină a libertății de decizie și de acțiune a statului, a atributelor sale fundamentale și a calității de subiect de drept internațional” (Lucinescu I.-C. 2017, p.3-12).

În literatura română de specialitate **securitate națională**, este definită ca starea de securitate a statului, în limitele frontierelor sale, unde statul trebuie să asigure starea de bunăstare și de liniște, atât pentru populația majoritară cât și pentru minoritățile naționale (Toma Cl.-M., 2016, p.14).

În opinia autorului citat, *securitatea internațională* se evidențiază prin îndeplinirea criteriilor și standardelor de securitate în cadrul mai multor state, între care există relații de interconștinare. Naturarelațiilor dintre state(politice, economice, diplomatice, de asociere etc.), ne dă posibilitatea să vorbim de *securitate colectivă, securitate comună și securitate prin cooperare*. În ultima perioadă se vorbește la nivel internațional de *complexul de securitate*, la nivelul unui grup de state puternic legate între ele. Dacă ne gândim la factorul teritorial, literatura de specialitate prezintă, pe baza unor criterii bine stabilite, *conceptul de securitate globală, zonală, regională și chiar continentală* (Toma Cl.-M., 2016, p.14).

Securitatea națională trebuie analizată ca atare din perspectiva factorilor săi determinanți, și anume: interesele naționale dar și riscurile, amenințările și vulnerabilitățile, de aici rezultând oportunitățile ce se deschid pentru prezervarea sa. Astfel, *constituie amenințări, riscuri și pericole generatoare de crize în diferite domenii de securitate națională îndeosebi:*

- manifestarea unor tensiuni și tulburări având la bază relațiile politice, sociale-economice, interconfesionale și interetnice, de la acte spontane de violență la adresa ordinii și liniștii publice, care pot genera în confruntări violente între grupuri, mai mult sau mai puțin organizate și organisme legale ale statului;
- pregătirea, organizarea și desfășurarea unor activități neautorizate de instruire cu specific militar, culminând cu folosirea de către organizații și grupuri de persoane civile a uniformelor și însemnelor similare cu cele militare, sau a ținutelor militare pe timpul marșurilor, mitingurilor sau altor evenimente desfășurate în locuri publice sau private, în tabere de instruire paramilitară;
- desfășurarea unor acțiuni de distrugere sau incendiere a unor valori deosebite, a clădirilor, instalațiilor sau a amenajărilor din domeniul public, a instituțiilor publice, agresarea autorităților statului;
- acțiuni de defăimarea țării, prezentarea nereală a realității interne, îndemnul la conflict, violență publică, la separare teritorială;

- orice alte fapte care aduc atingere prevederilor legale sau a normelor de conviețuire socială, prin care se poate crea un pericol public și generează sentimente de îngrijorare și nesiguranță civică Toma Cl.-M., 2016, p.14).

Prevenirea situațiilor de criză și gestionare acestora trebuie să aibă mereu în vedere supremația legii, respectarea prevederilor constituționale și a dispozițiilor legale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului rezultate din documentele interne și internaționale.

Securitatea informațiilor înseamnă protejarea informațiilor față de o gamă largă de amenințări și vulnerabilități pentru a asigura continuitatea activității și reducerea riscului organizațional. Cum corect menționează autorul roman L.-L. Lăzăroiu „*Culegerea de informații prin surse umane secrete nu va fi niciodată un subiect perimat, din contră, dezvoltarea tehnologică va adapta și va integra toate modurile de relaționare interumană pentru inițierea și păstrarea contactelor operative umane în mod conspirat, secret. Componenta umană devine sursă de informații și suport pentru celelalte modalități de culegere a informațiilor de interes pentru structurile de intelligence. Dar, componenta umană suferă modificări, personalitatea, trăsăturile de personalitate prezintă mutații, adaptări la condițiile sociale*” (Lăzăroiu L.-L., 2018, p.24).

La rândul său, **informația** este o resursă care are o importanță deosebită pentru desfășurarea activităților unei instituții și, în consecință, necesită o protecție adecvată. Informațiile pot exista sub diferite forme: tipărite sau scrise pe hârtie, stocate electronic, transmise prin poștă sau prin mijloace electronice, prezentate în filme, sau rostite în cadrul unor conversații. Orice formă ar avea informațiile și indiferent de mijloacele utilizate pentru a fi distribuite sau stocate, trebuie întotdeauna să fie protejate corespunzător (*Ghid de securitate informatică pentru funcționarii publici*). Așadar, în conformitate cu art.15 din Legea României *privind protecția informațiilor clasificate*, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002 (Monitorul Oficial, Partea I, nr.248 din 12.04.2002. Modificată prin Ordonanța de Urgență nr. 16/2005 din 9 martie 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 205 din 10.03.2005), aprobată și modificată prin Legea nr. 151/2005 din 20 mai 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 441 din 25.05.2005)), următorii termeni se definesc astfel: *informații* – orice documente, date, obiecte sau activități, indiferent de suport, formă, mod de exprimare sau de punere în circulație. Totodată, *informații clasificate* constituie informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate.

Regimul secret al informației reprezintă ansamblul de măsuri organizatorico-juridice, care fac parte din sistemul național de protecție a secretului de stat, privind metodele și mijloacele utilizate de protejare a informațiilor și a purtătorilor materiali de informații atribuite la secret de stat,

precum și acțiunile întreprinse în acest domeniu, care se referă inclusiv la: secretizarea și desecretizarea informațiilor; cerințele înaintate față de autoritățile publice, alte persoane juridice și personalul acestora cu privire la protecția secretului de stat; modul de acces la secretul de stat; întocmirea, evidența, păstrarea, procesarea, multiplicarea, utilizarea, transmiterea, distrugerea informațiilor atribuite la secret de stat; protecția secretului de stat prin măsuri de ordin juridic și de ordin procedural, măsuri de protecție fizică, de protecție a sistemelor informaționale, de telecomunicații, precum și a personalului; exercitarea controlului asupra măsurilor referitoare la protecția secretului de stat (Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr. 1176 din 22.12.2010, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.139-145).

Autorii români Ionuț C., Istvan K., Doru R. Au menționat: „*Secretul se poate astfel defini ca fiind, în primul rând, realitatea retrasă prin învăluire asigurată. Utilizăm termenul abstract de „realitate” pentru a arăta că ceea ce este supus secretizării poate fi, în principiu, orice dată informație, document plan sau realizare obiectuală etc. a cărei circulație publică este oprită prin învăluire asigurată. Prin însuși sensul lui, „secretul” se referă la ceva al cărui conținut îl cunoaștem, ci știm doar atât că el există, adică e real*” (Ionuț C., Istvan K., Doru R., 1995, p.18-22). În special, autorii citați au subliniat următoarele: „*Într-adevăr, sfera publică e locul de deces al secretelor, adică ea este dușmanul de moarte al secretului. Necesitatea menținerii, adică a păstrării asigurate a secretului, mai generează în interiorul structurii sale și un sistem de interdicții menite să garanteze și să reglementeze funcționarea lui curentă. Interdicțiile sunt chemate să asigure netrădarea și nedivulgarea secretului și să constituie, în același timp, rezistență și protecție față de încercările exterioare de a sparge secretul. De aceea, interdicțiile sunt generate și transmise cu și prin inițierea însăși și, tot de aceea, însăși inițierea va conține ca element tematic obligatoriu, angajamentul la păstrarea asigurată continuă a secretului, adică – cel puțin – la tăcere*” (Ionuț C., Istvan K., Doru R., 1995, p.18-22).

Informațiile clasificate sunt acele informații, date și documente care datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar putea produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate. Marcarea reprezintă doar acea operațiune tehnică care are drept scop să atenționeze persoanele care gestionează sau accesează informații clasificate că sunt în posesia unor informații în legătură cu care trebuie aplicate măsuri specifice de acces și protecție (Hotărârea Guvernului al României, nr. 585/2002 din 13 iulie 2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România. Monitorul Oficial, 2002, nr.485).

În acest sens, **clasificarea informațiilor** reprezintă operațiunea de ordin administrativ prin care acestea sunt încadrate într-o anumită clasă și un anumit

nivel de secretizare. **Clasificare** înseamnă *etichetări crescătoare ale documentelor sau informațiilor, de la cel mai jos nivel, unde se situează informațiile deschise (open) sau neclasificate (unclassified), la cele confidențiale, urcând spre informații secrete și strict secrete (top secret)*. Inițial, s-a pornit de la idea că informațiile care, prin compromitere, *pot costa vieți umane* sunt marcate „secret”, în timp ce informațiile a căror compromitere *costă pierderea multor vieți umane* sunt definite „strict secrete” (*top secret*). Domeniile sau interesele de securitate se află în strânsă legătură cu *principiul necesității de a cunoaște*.

În literatura de specialitate română și moldovenească **secretul de stat**, ca noțiune tehnico-juridică, este des întâlnită în materia infracțiunilor contra securității naționale.

După cum corect se menționează în doctrina contemporană, relațiilor sociale ce se nasc și se dezvoltă în jurul informațiilor secrete de stat, a căror apărare impune stricta lor protecție, reprezintă de altfel obiectul juridic specific în cazul acestor infracțiuni, fie ca parte componentă a ansamblului de relații ce privesc securitatea națională, fie a celor ce privesc bunul mers al activității și interesele legitime ale autorităților publice, instituțiilor publice ori persoanelor juridice ce administrează sau exploatează bunuri proprietate publică (Pîntea Cr., 2014, p.4-5).

Procedeu de clasificare se realizează în scopul protejării informației împotriva acțiunilor de spionaj, compromitere sau acces neautorizat, alterării sau modificării conținutului acestora, precum și împotriva distrugerilor neautorizate. Sistemul de protecție prin clasificare subzistă atât timp cât dezvoltarea sau diseminarea neautorizată a informației poate prejudicia siguranța națională, apărarea țării, ordinea publică sau interesele persoanelor juridice de drept public sau privat.

În această ordine de idei venim cu o precizare, conform căreia, Legea fundamentală a României (Constituția) consfințește, prin enunțul prevăzut la alin.(1) art.31, principiul potrivit căruia *dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit*. În spiritul acestui principiu, autoritățile statului, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra activităților publice și a problemelor de interes personal ale acestora fără a se aduce, însă, atingere vieții intime, familiale și private, valori ocrotite, în egală măsură, de art.26 din Constituție.

Specificăm că la momentul actual în România există două clase de secretizare: *informații secrete de stat și informații secrete de serviciu*, ale căror standarde de aplicare sunt cuprinse în două acte normative: Hotărârea Guvernului al României, nr. 585/2002 din 13 iulie 2002 *pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România*; Hotărârea Guvernului al României, nr.781 din 2002 privind protecția informațiilor secrete de serviciu. Monitorul Oficial, 2002, nr.575 (Hotărârea Guvernului al României, nr.781 din 2002 *privind protecția informațiilor*

secrete de serviciu. Monitorul Oficial, 2002, nr.575). În continuarea acestor prevederi, Legea fundamentală, prin articolul 53, reglementează posibilitatea și condițiile generice în care poate avea loc restrângerea unor drepturi sau libertăți constituționale, enumerând, limitativ, *motivele* pentru care exercițiul unui drept poate fi îngrădit: apărarea *siguranței naționale*, a ordinii, a sănătății ori moralei publice, a drepturilor cetățenilor, desfășurarea instrucției penale etc.

Așadar, în conformitate cu art.15 din Legea României *privind protecția informațiilor clasificate*, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002 (Monitorul Oficial, Partea I, nr.248 din 12.04.2002. Modificată prin Ordonanța de Urgență nr. 16/2005 din 9 martie 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 205 din 10.03.2005), aprobată și modificată prin Legea nr. 151/2005 din 20 mai 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 441 din 25.05.2005), următorii termeni se definesc astfel: *clasele de secretizare sunt*: secrete de stat și secrete de serviciu; *informații secrete de stat* – informațiile care privesc securitatea națională, prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării; *informații secrete de serviciu* semnifică informațiile a căror divulgare este de natură să determine prejudicii unei persoane juridice de drept public sau privat.

Într-o altă ordine de idei ne vom adresa conținutului acestor prevederi extrapenale. În conformitate cu Legea Republicii Moldova *cu privire la secretul de stat*, nr.245 din 27.11.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.45-46), *secret de stat* constituie informații protejate de stat în domeniul apărării naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe, securității statului, asigurării ordinii de drept și activității autorităților publice, a căror divulgare neautorizată sau pierdere este de natură să aducă atingere intereselor și/sau securității Republicii Moldova.

Informațiile atribuite la secret de stat, potrivit prevederilor din art.7 al Legii Republicii Moldova *cu privire la secretul de stat*, nr.245 din 27.11.2008, sunt din domeniul apărării naționale; din domeniul economiei, științei și tehnicii; din domeniul relațiilor externe; din domeniul securității statului și asigurării ordinii de drept; din sfera activității autorităților publice.

Astfel, *din domeniul apărării naționale* sunt incluse următoarele categorii de informații: a) conținutul planurilor strategice și operative, al documentelor ce țin de conducerea operațiunilor de luptă privind pregătirea și derularea operațiunilor, desfășurarea strategică, operativă și de mobilizare a trupelor, alți indicatori importanți ce caracterizează organizarea, efectivul, dislocarea, pregătirea de luptă și de mobilizare, armamentul și asigurarea tehnico-materială a Forțelor Armate ale Republicii Moldova; b) direcțiile de dezvoltare a unor tipuri de armament, de tehnică militară și specială, cantitatea și caracteristicile lor tehnico-tactice, organizarea și tehnologiile de producere, lucrările științifice teoretice și experimentale legate de crearea modelelor noi de armament, tehnică militară și specială sau modernizarea acestora, alte lucrări planificate sau efectuate în interesele apărării naționale; c) forțele și mijloacele protecției civile, capacitățile de care dispun localitățile și unele obiective separate pentru protecția, evacuarea și dispersarea populației,

asigurarea activităților sociale vitale ale populației și a activității de producere a persoanelor juridice în perioada de război, de asediu sau de urgență, precum și în cazul situațiilor excepționale; d) dislocarea, destinația, gradul de pregătire și de securitate a obiectivelor cu regim special, proiectarea, construirea și exploatarea acestora, repartizarea terenului, subsolului și acvatoriului pentru asemenea obiective; e) datele și caracteristicile geodezice, gravimetrice, cartografice și hidrometeorologice care prezintă importanță pentru apărarea statului;

Totodată, din domeniul economiei, științei și tehnicii se includ informații privind: a) planurile și potențialul de mobilizare a economiei naționale, rezervele și volumul livrărilor de materiale strategice, datele generalizate despre nomenclatura și nivelul stocurilor, volumul livrărilor, alocării, depunerii, împrăștiării acestora, amplasarea și volumul real al rezervelor materiale de stat; b) utilizarea transporturilor, comunicațiilor, a potențialului altor ramuri și obiective ale infrastructurii naționale în scopul asigurării capacității de apărare și a securității statului; c) planurile, conținutul, volumul, finanțarea și îndeplinirea comenzilor de stat pentru asigurarea securității statului și a necesităților sale de apărare; d) planurile, volumul și alte caracteristici importante privind extragerea, producerea și realizarea unor tipuri strategice de materie primă și produse; e) operațiunile ce țin de confecționarea semnelor bănești și a titlurilor de valoare emise de stat, păstrarea și protecția lor contra falsificării, emiterea, schimbul și retragerea lor din circulație; f) lucrările științifice teoretice, experimentale de construcții și proiectare, în baza cărora pot fi create tehnologii avansate, tipuri noi de producție, produse și procese tehnologice, care prezintă importanță pentru apărarea și economia națională sau care influențează esențial activitatea economică externă, interesele și/sau securitatea statului;

Din domeniul relațiilor externe sunt incluse datele privind: a) activitatea de politică externă, relațiile economice externe ale Republicii Moldova, a căror divulgare prematură poate cauza prejudicii intereselor și/sau securității statului; b) colaborarea militară, tehnico-științifică și de altă natură a Republicii Moldova cu statele străine și organizațiile internaționale, dacă divulgarea acestor informații va cauza, inevitabil, prejudicii intereselor și/sau securității statului; c) activitatea externă a statului în domeniile financiar, creditar și valutar, dacă divulgarea acestor informații va cauza prejudicii intereselor și/sau securității statului;

În același context, din domeniul securității statului și asigurării ordinii de drept privind: a) efectivul, forțele, conținutul, planurile, organizarea, finanțarea și asigurarea tehnico-materială, formele, tactica, metodele, mijloacele și rezultatele activităților de informații, de contrainformații și operative de investigații; a¹) efectivul, forțele, conținutul, planurile, organizarea, finanțarea și asigurarea tehnico-materială, formele, tactica, metodele, mijloacele activităților de desfășurare a testării integrității profesionale, cu excepția datelor din raportul privind rezultatele evaluării

integrității instituționale; b) persoanele care colaborează sau au colaborat confidențial cu organele care desfășoară activități de informații, de contrainformații și operative de investigații; c) forțele, mijloacele și metodele de asigurare a protecției de stat părții vătămate, martorilor și altor persoane care acordă ajutor în procesul penal; d) paza frontierei de stat a Republicii Moldova; e) planurile, organizarea, finanțarea, efectivul, forțele, mijloacele și metodele de asigurare a securității persoanelor beneficiare de protecție de stat, precum și paza sediilor de lucru și a reședințelor acestora; f) sistemele de telecomunicații guvernamentale și alte tipuri de rețele de telecomunicații electronice care asigură necesitățile autorităților publice, apărării naționale, securității statului și menținerii ordinii publice; g) organizarea, conținutul, starea și planurile de dezvoltare a protecției criptografice și tehnice a secretului de stat, conținutul și rezultatele cercetărilor științifice în domeniul criptografiei referitor la protecția secretului de stat; h) sistemele și mijloacele de protecție criptografică a secretului de stat, proiectarea, producerea, tehnologiile de producere și utilizarea acestora; i) cifrurile de stat, elaborarea, crearea, tehnologiile de producere și utilizarea acestora; j) organizarea regimului secret în cadrul autorităților publice și în al altor persoane juridice, planurile și măsurile în domeniul protecției secretului de stat; k) alte metode, forme și mijloace de protecție a secretului de stat;

Totodată, din sfera activității autorităților publice sunt incluse următoarele categorii de informații: a) conținutul extraselor, comentariilor, proiectelor, părților acestora, al altor acte de uz intern ale autorităților publice, a căror divulgare ar putea conduce la divulgarea informațiilor atribuite la secret de stat; b) activitatea de elaborare, modificare, completare, definitivare a actelor oficiale, alte proceduri și activități ale autorităților publice de colectare și prelucrare a informațiilor care, în modul prevăzut de legislație, urmează să fie atribuite la secret de stat; c) activitatea de examinare și deliberare în cadrul autorităților publice și între acestea în probleme din domeniile în care informațiile sunt atribuite la secret de stat. Motivarea necesității de a atribui informațiile la secret de stat, în baza principiilor de atribuire a informațiilor la secret de stat și secretizare a acestora, revine autorităților publice și altor persoane juridice care au elaborat/primit aceste informații.

Legea Republicii Moldova *cu privire la secretul de stat*, nr.245 din 27.11.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.45-46), a prevăzut și informațiile care nu se atribuie la secret de stat. Astfel, în conformitate cu alin.(1) art.8 al Legii Republicii Moldova nr.245 din 27.11.2008, nu se atribuie la secret de stat și nu pot fi secretizate informațiile privind: a) faptele de încălcare a drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului; b) starea mediului înconjurător, calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic; c) accidentele, catastrofele, fenomenele naturale periculoase și alte evenimente extraordinare care periclitează securitatea cetățenilor; d) starea sănătății populației, nivelul ei de trai, inclusiv alimentația, îmbrăcămintea, deservirea medicală și asigurarea socială, indicatorii

sociodemografici; e) starea sănătății persoanelor care ocupă funcții de demnitate publică; f) faptele de încălcare a legii de către autoritățile publice și persoanele cu funcții de răspundere din cadrul acestora; g) starea reală de lucruri în domeniul învățământului, culturii, comerțului, agriculturii și al ordinii de drept. Mai mult, Legea expres prevede că nu se atribuie la secret de stat și nu pot fi secretizate și alte informații conform legislației naționale și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Cu alte cuvinte, lista acestora nu este una exhaustivă, iar la necesitate poate fi lărgită.

Totodată, potrivit alin.(2) art.8 al Legii Republicii Moldova nr.245 din 27.11.2008, se interzice secretizarea informațiilor în cazul în care aceasta ar putea limita accesul la informațiile de interes public, s-ar putea răsfrânge negativ asupra realizării programelor de stat și de ramură ale dezvoltării social-economice și culturale sau ar putea reține concurența dintre agenții economici.

Secretul de stat ca forma specială a secretului de serviciu în legea penală și contravențională a Republicii Moldova dobândește o protecție specială. Astfel, conform prevederilor din art.365¹ Cod contravențional al Republicii Moldova (*Încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice*) sunt recunoscute drept contravenții următoarele încălcări ale regimului secret:

- *Încălcarea regimului secret în cadrul autorităților publice;*
- *Încălcarea regimului secret în cadrul altor persoane juridice.*

Tipurile de încălcare sunt diferite, după cum urmează: încălcarea regulilor de acces la secretul de stat (alin.(1) art.365¹ Cod contravențional al Republicii Moldova); *Încălcarea regulilor de întocmire, evidență, păstrare, procesare, multiplicare, utilizare, transmitere, distrugere* a informațiilor atribuite la secret de stat (alin.(2) art.365¹ Cod contravențional al Republicii Moldova); *încălcarea regulilor de asigurare a protecției secretului de stat* prin măsuri de ordin juridic, de ordin procedural, de protecție fizică, de protecție a sistemelor informaționale și de telecomunicații (alin.(3) art.365¹ Cod contravențional al Republicii Moldova); faptele specificate la alin. (1)-(3) soldate cu urmări grave, dacă acestea nu constituie infracțiune. Totodată, potrivit alin.(1) art.365² Cod contravențional al Republicii Moldova este sancționată secretizarea/desecretizarea informațiilor cu încălcarea cerințelor stabilite de legislația cu privire la secretul de stat, iar în conformitate cu prevederile din alin.(2) art. 365² Cod contravențional al Republicii Moldova, este sancționat refuzul neîntemeiat de a secretiza/desecretiza informațiile atribuite la secretul de stat.

În același timp, secretul de serviciu există doar atunci când secretizarea acestuia este prevăzută expres în lege, iar regimul secret se aplică față de informație cu privire la activitatea organelor de stat ori cu privire la alte organizații care sunt supuse acestor instituții de stat, sau față de informație care este obținută din sursele externe de către angajații ai organelor de stat în proces de îndeplinire a obligațiilor de serviciu. Posesorii acestor informații sunt, în exclusivitate, angajații ai organelor de stat în virtutea activității sale de serviciu.

În conformitate cu legislația extrapenală română (Legea României privind protecția informațiilor clasificate, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002), nivelurile de secretizare se atribuie informațiilor clasificate din clasa secrete de stat și sunt:

- 1) *strict secret de importanță deosebită* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune de o gravitate excepțională securității naționale;
- 2) *strict secret* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune grave securității naționale;
- 3) *secret* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune securității naționale.

Totodată, în plan comparativ, potrivit alin.(1) art.11 (Gradele de secretizare a informațiilor atribuite la secret de stat și parafele de secretizare pentru purtătorii materiali de asemenea informații) al Legii Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, nr.245 din 27.11.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.45-46), gradul de secretizare a informațiilor atribuite la secret de stat trebuie să corespundă gravității prejudiciilor ce pot fi cauzate intereselor și/sau securității Republicii Moldova în cazul divulgării sau pierderii acestor informații. Așadar, potrivit alin.(2) art.11 din Legea Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, sunt stabilite 4 grade de secretizare a informațiilor atribuite la secret de stat și 4 parafe de secretizare corespunzătoare pentru purtătorii materiali de asemenea informații:

- a) „*Strict secret*” – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate aduce prejudicii deosebit de grave intereselor și/sau securității Republicii Moldova;
- b) „*Secret*” – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate dăuna grav intereselor și/sau securității Republicii Moldova;
- c) „*Confidențial*” – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate dăuna intereselor și/sau securității Republicii Moldova;
- d) „*Restricționat*” – grad de secretizare atribuit informațiilor a căror divulgare neautorizată poate fi în dezavantajul intereselor și/sau securității Republicii Moldova sau poate să conducă la divulgarea unei informații secretizate cu parafa „*Strict secret*”, „*Secret*” sau „*Confidențial*”.

În acest sens, în doctrina românească (C.-V. Maftעי) se propune patru nivele de secretizare (fără ca acestea să mai fie împărțite în informații secret de stat și informații secret de serviciu), iar definirea conținutului acestora ar putea avea ca sursă de inspirație inclusiv nivelele de clasificare a informațiilor clasificate UE, respectiv:

- *Strict secret (corespondent informații secrete UE – EU Top Secret):* informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a

căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii excepțional de grave* intereselor *esențiale* ale statului român;

- *Secret (corespondent informații secrete UE – EU Secret)*: informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii foarte grave* intereselor *esențiale* ale statului;
- *Confidențial (corespondent informații secrete UE – EU Confidential)*: informații și materiale, de importanță pentru siguranța națională, a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii grave* intereselor *esențiale* ale statului;
- *Informații de serviciu (corespondent informații secrete UE – EU Restricted)*: informații și materiale a căror *divulgare neautorizată și compromitere* ar putea produce *prejudicii* intereselor *statului român*, precum și *unor persoane juridice de drept public sau privat* (Maftai C.-V., 2015, p.6).

În conformitate cu legea penală a României, *divulgarea secretelor de serviciu*, dacă este de natură să aducă atingere intereselor obștești, constituie infracțiune și se sancționează potrivit legii penale; încălcarea normelor privind secretul de serviciu, care nu întrunește elementele infracțiunii, atrage, după caz, răspunderea administrativă, disciplinară, materială sau civilă. În ansamblu, constatăm că de-a lungul timpului faptele de divulgare neautorizată a informațiilor secrete de stat au fost incriminate în principiu ca infracțiuni contra securității naționale. Sintagma "*informațiile secrete de serviciu*" este definită printr-o normă extrapenală. Potrivit Legii 182/2002 *privind protecția informațiilor clasificate, secret de serviciu* reprezintă *informații, date sau documente care nu constituie secret de stat, dar nu sunt destinate publicității și nu pot fi divulgate și, prin urmare, nu pot fi publicate*.

Potrivit alin.(1) art.304 Cod penal al României (Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice), constituie infracțiune divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane. Mai mult, în funcție de subiect legiuitorul român a prevăzut în alin.(2) art.304 Cod penal al României și modalitatea sub forma de divulgare, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, *de către cel care ia cunoștință de acestea* (sublinierea ne aparține – n.a.). Mai mult, observăm că legiuitorul român acordă o protecție specială unor categorii de victime și, prin urmare, a prevăzut agravarea răspunderii penale în cazul în care dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1) și alin. (2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor (alin.(3) art.304 Cod penal al României).

În această ordine de idei, autorul român Cr. Pîntea a remarcat următoarele: „Deși Codul penal cuprinde incriminări a căror premisă este dată de preexistența **secretului de serviciu** (spre exemplu, infracțiunea de divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice – art.304), legiuitorul penal nu a considerat necesar să explice noțiunea nici măcar printr-o normă de trimitere” (Pîntea Cr., 2014, p.4-5). Potrivit art.46 din Legea României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999, funcționarii publici au obligația să păstreze secretul de stat, secretul de serviciu, precum și confidențialitatea în legătură cu faptele, informațiile sau documentele de care iau cunoștință în exercitarea funcției publice, în condițiile legii, cu excepția informațiilor de interes public. În conformitate cu art.62 din României privind statutul funcționarilor publici, nr.188 din 8 septembrie 1999, la intrarea în corpul funcționarilor publici, funcționarul public depune jurământul de credință în termen de 3 zile de la emiterea actului de numire în funcția publică definitivă.

În legea penală și extrapenală a Republicii Moldova informații păstrate în regim de „secret de serviciu” nu au o reglementare distinctă și, prin urmare, o protecție juridico-penală specială. Astfel, observăm că Legea Republicii Moldova nr.245 din 27.11.2008 cu privire la secretul de stat, în lit.k¹) art.(5) (Atribuțiile autorităților publice în domeniul protecției secretului de stat) introdusă prin Legea Republicii Moldova nr.270 din 09.12.2016, conține următoare prevedere legislativă „Serviciul de Informații și Securitate asigură curieratul diplomatic și exercită controlul asupra circuitului informațiilor atribuite la secret de stat și al informațiilor de serviciu între Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova din străinătate”. Astfel, legiuitorul distinge: secret de stat și informații de serviciu. Pe cale de consecință, se primește că informațiilor de serviciu și secretului de stat li este acordată o reglementare specială însă distinctă. În opinia noastră, secretul de stat este o formă a secretului de serviciu, iar informațiile de serviciu care pot fi secrete sau nesecrete la fel se bucură de protecție juridică specială însă doar în cazurile prevăzute expres de lege.

În Partea Specială a Codului Penal al Republicii Moldova protecția juridico-penală a secretului de stat este asigurată prin faptele infracționale incriminate și sancționate în Capitolul XVII „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat”, în special în art.337 CP RM (Trădare de Patrie); art.338 (Spionajul); art.344 (Divulgarea secretului de stat) și art.345 (Pierderea documentelor ce conțin secrete de stat). Totodată, sunt incriminate și sancționate următoarele fapte infracționale: art.303 (Divulgarea informațiilor secrete de stat); art.304 (Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice); art.305 (Neglijența în păstrarea informațiilor); art.395 (Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat); art.407 (Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională).

O atenție deosebită pentru noi prezintă conținutul alin.(2) și alin.(3) art.303 din Noul cod penal (Divulgarea informațiilor secrete de stat). Astfel, observăm că în alin.(2) art.303 din Noul cod penal este incriminată fapta de *deținere, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat*. Însă, o astfel de normă lipsește în legea penală a Republicii Moldova. În opinia noastră, o astfel de prevedere ar fi una oportună cu scop de a preveni diferite forme de dețineri ilegale a documentelor ce conțin secretele de stat. În plus, ni se impune ca absolut relevantă introducerea în legea penală a Republicii Moldova, unei norme speciale de stimulare la fel cum s-a procedat prin introducerea alin.(3) art.303 din Noul cod penal – „*Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă*”.

Categoria „*secretul de stat*” se întâlnește atât în conținutul Părții Generale a Codului penal, cât și în conținutul Părții speciale a acestuia. Astfel, potrivit prevederilor din art.121 CP RM (Secretul de stat), prin secret de stat se înțeleg informațiile definite astfel prin Legea nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 cu privire la secretul de stat. În Noul Cod penal al României este păstrat același principiu ca și în legea penală a Republicii Moldova. Astfel, în alin.(1) art.178 (Informații secrete de stat și înscrisuri oficiale) se conține o normă de blanchetă, conform căreia, informații secrete de stat sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii.

Observăm că atât legiuitorul moldav cât și cel român utilizează o normă de blanchetă („*in alb*”) readresându-ne la legislația extrapenală a Republicii Moldova și a României pentru a obține definiția secretului de stat utilizat în proces de aplicare a normelor penale. Acest fenomen de tehnică legislativă are un caracter obiectiv. Astfel de norme pot fi revizuite periodic, ceea ce, în final, conduce la dezincriminarea parțială a faptei, sau dimpotrivă, la criminalizarea unor acțiuni care anterior nu constituiau infracțiune, pe când însăși norma juridico-penală nu suferă nemijlocit și nu este supusă unor modificări directe (V.B. Malinin, 2005, p.11).

Care ar fi scopul acestui procedeu de natură tehnico-juridică? Răspunsul este unul foarte simplu – *pentru a asigura flexibilitatea aplicării normelor juridico-penale în domeniul asigurării securității statutului*. Așadar, s-ar obține o comunicare mai rapidă și mai calitativă dintre legi, pe de o parte, și s-ar exclude disconcordanțe legislative generate de situații când legea extrapenală a fost revizuită, iar legea penală încă nu a reușit să se readapteze.

Referitor la obiectul nostru de cercetare vom menționa că se recunoaște drept dezincriminare sau criminalizare introducerea unor modificări în normele extrapenale, inclusiv și în cazul revizuirii conținutului art.8 al Legii Republicii Moldova *cu privire la secretul de stat*, nr.245 din 27.11.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.45-46). Astfel, un exemplu relevant ar fi lărgirea cercului de informație protejată care se atribuie la secret de stat operată prin Legea Republicii Moldova nr.102 din 21.07.2016 (Monitorul

Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.256-257, în vigoare din 12.11.2016) care a introdus o nouă categorie de informație atribuită la secretul de stat din domeniul securității statului și asigurării ordinii de drept prin completarea alin.(4) art.7 cu lit.a¹) „efectivul, forțele, conținutul, planurile, organizarea, finanțarea și asigurarea tehnico-materială, formele, tactica, metodele, mijloacele activităților de desfășurare a testării integrității profesionale, cu excepția datelor din raportul privind rezultatele evaluării integrității instituționale”.

În acest perimetru de analiză este relevant să subliniem că procedeele de fixare a categoriei timpului în conținutul normei juridico-penale nu se limitează doar la indicarea directă în conținutul normei penale – în acest caz timpul reiesă din conținutul actului normativ la care se face referire. În opinia autorului portughez Clober Rogéno Masson trebuie să funcționeze și retroactivitatea actelor normative extrapenale (Masson Cl.R., 2011, p.112-113).

Cu toate că nimeni nu poate invoca faptul că nu a cunoscut legea penală (*nemo censetur ignorare legem*) (Pădure Dr., 2018, p.154-161), ar fi absurd a se impune cetățenilor obligații de cunoaștere și de prevedere a oricărui modificări legislative care ar putea interveni, în special în cazul normelor penale cu dispoziții de blanchetă, cum ar fi și în cazul art.121 CP RM (Secret de stat). În astfel de situații se impune verificarea suplimentară a acțiunii legii penale în timp sau a altui act normativ în care se conțin reglementări, încălcarea cărora constituie semne ale infracțiunii incriminate de norma juridico-penală respectivă. Prin urmare, argumentăm că metoda de tehnică legislativă ce constă în aplicarea normelor de blanchetă în Codul penal determină o legătură strânsă dintre normele penale și extrapenale, pe de o parte, iar, pe de altă parte, elimină din conținutul Codului penal definiții repetate care îngreunează legea extrapenală, precum și conduc la rigiditatea nejustificată a acesteia.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ghid de securitate informatică pentru funcționarii publici. Versiunea 1.1. (33 p.), p.5. <https://www.cert.ro/vezi/document/ghid-protectie-functionari-publici>
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr. 1176 din 22.12.2010, pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.139-145.
3. Hotărârea Guvernului al României, nr. 585/2002 din 13 iulie 2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România. Monitorul Oficial, 2002, nr.485.
<https://www.sie.ro/pdf/legislatie/585.pdf><https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c66e0>
4. Ionuț C., Istvan K., Doru R. Fond secret: Fond „S” Special. Contribuții la istoria fondurilor secrete de bibliotecă din România: Studiu de caz. – Cluj-Napoca : Dacia, 1995, 364 p., p.18-22.
5. Lăzăroi L.-L. Rolul variabilelor umane asupra informațiilor strategice de Securitate națională. București, 2018, 38 p., p.24.
6. Legea Republicii Moldova nr.102 din 21.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.256-257.
7. Legea Republicii Moldova cu privire la secretul de stat, nr.245 din 27.11.2008. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.45-46.
8. Legea României privind protecția informațiilor clasificate, nr.182/2002 din 12 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial, Partea I, nr.248 din 12.04.2002. Modificată prin Ordonanța de Urgență nr. 16/2005 din 9 martie 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 205 din 10.03.2005), aprobată și modificată prin Legea nr. 151/2005 din 20 mai 2005 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 441 din 25.05.2005).
9. Lucinescu I.-C. Securitatea națională a României. Elemente definitorii privind cadrul conceptual. În: Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare „Infosfera”, 2017, Anul IX, nr.3, p.3-12, p.7.
10. Maftei C.-V. Managementul informațiilor clasificate în România. Protecția informațiilor clasificate, a dreptului la informare și a datelor personale – premise de bază ale unei societăți democratice: Rezumat teză de doctorat. București: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” București, 2015, 28 p., p.6.
11. Masson, Clobert Rogério Direito penal esquematizado - Parte geral - vol. 1 / Cleber Rogério Masson. - 4.s ed. rev., atual. o ampl. - Rio de Janeiro : Forense ; Sao Paulo : MÉTODO, 2011, 979 p., p.112-113.
12. Pădure Drăgălin. Principiul fundamental al legalității în timp în dreptul penal substanțial: aspecte de tehnică legislativă. În: STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE, 2018, nr.3(113) Seria „Științe Sociale” ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017, p.154-161.

13. Păun D.-L. Modernizarea legislației naționale în domeniul sanitar și implicații asupra securității naționale. Rezumat al tezei de doctorat. – București: Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, Școala doctorală „Informații și Securitate Națională”, 20 p., p.7.
14. Pîntea Cr. Protecția penală a secretului de stat și secretului de serviciu. Rezumat. București: Universitatea „Nicolae Titulescu”. București, 2014, 23 p., p.4-5.
15. Toma Cl.-M. Dinamica crizelor ce pot afecta ordinea publică și managementul acestora. Rezumat al tezei de doctorat în domeniul ordinii publice și siguranței naționale. – București: Academia de poliție „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, 57 p., p.14.
16. Энциклопедия уголовного права. Том 2. Уголовный закон. Издание профессора Малинина. – Санкт-Петербург, 2005, 850 с., с.11.